

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องศึกษาการผลง
ระบบประกันคุณภาพการศึกษาในครั้งนี้มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.2 แนวคิดและหลักการการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของระบบ
 - 2.2 ความหมายของคุณภาพ
 - 2.3 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 2.4 ระบบการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา
3. การผลงระบบประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการผลงระบบประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.2 มาตรฐานและตัวบ่งชี้กับการผลงระบบประกันคุณภาพการศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและหลักการการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้
ดังนี้

เข็มทอง สิริแสงเลิศ (2540 : 19) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
หมายถึง การประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารและการให้บริการทางการศึกษา โดยเชื่อว่า
เมื่อกระบวนการบริหารและบริการมีคุณภาพแล้ว จะทำให้ได้ผลผลิตเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพโดย
คาดว่าแม้นักเรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกันแต่นักเรียนทุกคนจะมีคุณภาพ
ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

วันชัย สิริชนะ (2537 : 10) นิยามความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งเปรียบเสมือนลูกค้าว่า สถานศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพผู้จบการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจหรือภารกิจที่ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545ก : 12) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติทั้งหมดที่เป็นระบบและมีการวางแผนล่วงหน้าอันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วางไว้ ซึ่งถ้ามีการนำหลักการของการประกันคุณภาพมาใช้ของบริบทของการศึกษาจะทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมเกิดความมั่นใจในการดำเนินการของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียน ซึ่งก็คือผลผลิตทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต่อไป

จากความหมายดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อสร้างความมั่นใจกับผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

1.2 แนวคิดและหลักการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 6)

1. การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 8) หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี ในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม และบริการก็มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหาร เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้า สามารถขายสินค้าได้และมีกำไร

สำหรับศึกษานั้น ไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เป็นคุณภาพในด้านต่าง ๆ ของคน อย่างไรก็ตาม กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีความมีคุณภาพเพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้นก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสร้างบ้านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้าง ก็จะต้องตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขได้ใน ทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาที่เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นจะต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลย ไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้นผู้ที่ป็นสถาปนิกคือ ครูและผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคลากรภายในจะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดีและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ก็ต้องช่วยกันคิดและช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอะไรแล้ว

ช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลาโดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกชั้นตอน มีการบันทึกข้อมูล เพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงานหาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้ จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษาเกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติเป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีฐาน ข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสมอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 – 51 ได้กล่าวไว้ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 24)

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจ

ของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการ ดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

กฎกระทรวงศึกษาธิการ(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546ก:8) ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 47 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา 18(2) แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมวดที่ 1 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 2 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้าง ความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อ การพัฒนา ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่ง เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลูกระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามวรรคสอง ให้สถานศึกษาชี้แจงหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

หมวด 2 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 3 ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 4 ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 5 ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 6 ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อ 7 ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและกรอบกลุ่มในเรื่องต่อไปนี้

1. เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม
3. กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคคล และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
4. กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
5. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ
7. กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 8 ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อ 9 ให้คณะบุคคลตามข้อ 4(3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการ ดำเนินงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและ เหมาะสม โดยให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา คุณภาพการศึกษา

ข้อ 10 ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ใ้ รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้ มาตรฐาน

ข้อ 11 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมาย ที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 10 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

ข้อ 12 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุน และร่วม ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
2. จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลัก ของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปีหรือเป็นรายภาค
3. จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการ และวิธีการที่ได้มาตรฐาน

ข้อ 13 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีและรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ

ข้อ 14 ให้หน่วยงานต้นสังกัด วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิค วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม คิดตาม ประเมินผลและผลดูประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ข้อ 15 ในวาระเริ่มแรก ที่ยังมิได้มีการจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้บรรดาอำนาจของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอำนาจของหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด

2. ระบบการประกันคุณภาพของการศึกษา

2.1 ความหมายของระบบ

ระบบ มีความหมายตรงกับคำว่า “System” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความหมาย ของระบบไว้หลายท่าน ดังนี้ ลัดดา สุขปรีดี (2523 : 7) ได้กล่าวว่า ระบบ หมายถึง การปฏิบัติงาน ที่สัมพันธ์กันของส่วนประกอบต่าง ๆ ภายในโครงสร้างของแนวความคิดหรือสิ่งที่ประกอบกันขึ้น เป็นระบบเพื่อให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พันทิพา ลุทธิสุข (2523 : 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระบบ เป็นผลรวมของหน่วยย่อย ซึ่งทำงานเป็นอิสระจากกัน แต่มีความ สัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประหยัด จิระวรพงศ์ (2529 : 23) กล่าวว่า ระบบ

คือ สิ่งที่ประกอบด้วยหน่วยย่อยต่าง ๆ ที่มีการทำงานสัมพันธ์กันและขึ้นต่อกันและกันเพื่อให้สิ่งนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ สัจจ อุทรานันท์ (2532 : 5-6) กล่าวว่า ระบบ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รวมกันและต่างทำหน้าที่ของตนอย่างมีระเบียบเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และชาวเลิส เลิศโลพาร (2536 : 7) กล่าวว่า ระบบจะประกอบด้วยการรวมกลุ่มของ สิ่งต่าง ๆ (Components) หรือกระบวนการต่าง ๆ (Process) ที่มีความสัมพันธ์กัน (Interrelated) เพื่อ งานหรือวัตถุประสงค์บางอย่าง หากสิ่งใดหรือกระบวนการใดมีการเปลี่ยนแปลงจะกระทบ กระเทือนสิ่งอื่น ๆ หรือกระบวนการอื่น ๆ ไปด้วย

รวีวัตร์ สิริภูบาล (2546 : 2) กล่าวว่าสรุปว่า ระบบเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ เกิดจากการรวบรวมส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันให้ทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยการนำหน่วยย่อยหรือองค์ประกอบย่อยหรือระบบย่อยที่เป็นอิสระต่อกันแต่มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน มารวมไว้ภายในโครงสร้างเดียวกัน เพื่อเป้าหมายในการดำเนินการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์แบบ

2.2 ความหมายของคุณภาพ

คุณภาพ มีความหมายตรงกับคำว่า “Quality” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความหมายของคุณภาพไว้หลายท่าน ดังนี้ ดำรง หวีแสงสกุลไทย (2533 : 293) อธิบายว่าคุณภาพมีความหมายใน 2 ประเด็น คือ คุณภาพในความหมายดั้งเดิมและความหมายใหม่ คุณภาพในความหมายเดิม หมายถึง ระดับของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ส่วนความหมายใหม่ หมายถึง ความพอใจของผู้ใช้หรือคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการใช้งาน ทากุชิ เอคเซ และเซียง (Taguchi, Elsayed and Hsiang. 1989 : 2) นิยาม คำว่า คุณภาพ ในแง่ของความสูญเสียที่เกิดแก่สังคม โดยบุคคลทั้ง 3 ถือว่า ความสูญเสียที่มีคุณภาพ คือ ความสูญเสียที่สินค้านั้นทำให้เกิดกับสังคมน้อยที่สุด นับตั้งแต่สินค้า นั้นออกสู่ตลาด เซลลิส์ (Sallis. 1993 : 22-24) ได้กล่าวว่า ตามความเข้าใจของคนทั่วไปในปัจจุบัน หมายถึง ความสมบูรณ์แบบ ซึ่งใกล้เคียงกับความดี ความงาม และความจริง ซึ่งแสดงถึงความมี มาตรฐานสูงสุด นอกจากนี้ คุณภาพยังมีความหมายที่สัมพันธ์กัน 2 ด้าน คือ ด้านผู้ผลิตคุณภาพ หมายถึง ความตรงตามมาตรฐาน และด้านผู้บริโภค คุณภาพหมายถึง ความตรงตามความต้องการ นิโคลส์ (Nicholls. 1993 : 50-52) กล่าวถึง พัฒนาการของคุณภาพใน 4 ขั้น จากจุดเน้นภายใน องค์การไปสู่จุดเน้นภายนอกคือ ลูกค้า คุณภาพทั้ง 4 ขั้นคือ 1. การผลิตสินค้าหรือบริการได้ตาม มาตรฐาน 2. ความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย 3. สิ่งที่ถูกค้าต้องการ และ 4. การให้สิ่งที่มีคุณค่าสูงสุด แก่ลูกค้า ฮัทชิน (Hutchins. 1991 : 1-2) ได้นิยาม คุณภาพไว้หลายประการขึ้นอยู่กับพื้นฐานของ แนวคิด คือ 1. ความตรงตามลักษณะเฉพาะ และมาตรฐานในการใช้ประโยชน์ขององค์การ เป็น นิยามที่ดี้องค์การเป็นพื้นฐาน 2. ความเหมาะสม กับการใช้ของสินค้าหรือบริการ เป็นนิยามที่ดี

เอาความพึงพอใจของลูกค้าเป็นพื้นฐาน 3. การตอบสนองความต้องการ ความปรารถนา และความคาดหวังของลูกค้าได้ในราคาประหยัดเป็นนิยามที่มีพื้นฐานมาจากความพึงพอใจของลูกค้า และองค์กรและ ไฟเกนบัม (Feigenbaum, 1991 : 7) กล่าวว่าคุณภาพ คือ การตัดสินใจของผู้บริโภค ไม่ใช่วิศวกรรมตลาด หรือ ผู้บริหารทั่วไป เป็นประสบการณ์จริงของผู้บริโภคเกี่ยวกับการผลิตหรือบริการ ซึ่งวัดจากความต้องการตามสภาพและความรู้สึก คุณภาพทั่วไปที่ความพอใจของลูกค้า และแนวคิดหลักของคุณภาพจะต้องมีการควบคุม

สมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2539 : 17) ได้กล่าวสรุป คุณภาพ หมายถึง ระดับมาตรฐานในการผลิตหรือระดับมาตรฐานของผลงานตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการที่ต้องการและคาดหวังไว้ และมีคุณสมบัติเป็นไปตามข้อกำหนดเหมาะกับการนำไปใช้ประโยชน์และถูกต้องตามวัตถุประสงค์

2.3 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.3.1 ความหมาย

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543ค : 9)

2.3.2 หลักการ

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 11)

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา
2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา
3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ฯลฯ

2.3.3 กระบวนการประกันคุณภาพ

กระบวนการโดยทั่วไปมี 3 ขั้นตอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 7) ประกอบด้วย

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดในระดับเขตพื้นที่การศึกษาฯ และระดับกระทรวง

2.3.4 กระบวนการตามแนวคิด PDCA

กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

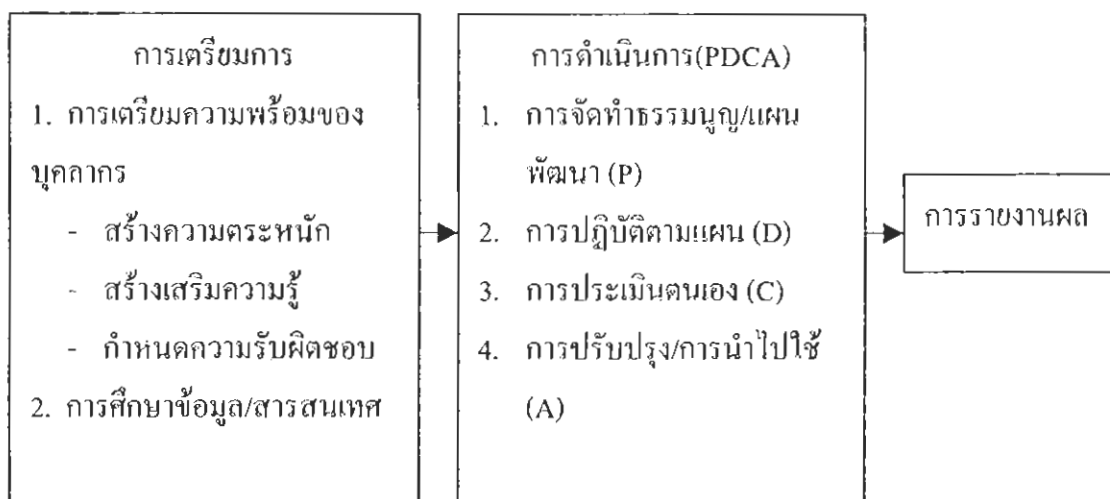
ขั้นที่ 1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

ขั้นที่ 2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

ขั้นที่ 3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

ขั้นที่ 4 การร่วมกันปรับปรุง (Acting)

ในการนี้ สามารถเขียนแผนภูมิภาพความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแต่เดิม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับกระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัยโดยมีกระบวนการในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 8)

1. การจัดระบบบริหารและสถานศึกษา
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ ร่วมกันของบุคลากร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ข้อมูลและสารสนเทศนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม เนื่องจากข้อมูลและสารสนเทศจะชี้ให้เห็นถึงสภาพจุดเด่นและจุดด้อยขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เห็นแนวทางของการพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี หากข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ไม่ถูกต้อง ไม่สมบูรณ์ ไม่เป็นปัจจุบัน และไม่สะดวกต่อการใช้แล้ว การวางแผนพัฒนาองค์กรก็ไม่ถูกทาง ดังนั้นจึงต้องพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศให้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอในการจัดระบบบริหารและสารสนเทศนั้น สิ่งที่ต้องดำเนินการควรทราบมีอยู่ 3 ประการ คือ ข้อมูล สารสนเทศ และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

มาตรฐานการศึกษา เป็นสภาพที่พึงประสงค์หรือสภาพที่พึงปรารถนาจะเกิดขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันนี้มาตรฐานสถานศึกษายังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักของ

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาคด้วย หากพิจารณาในเชิงระบบแล้วจะเห็นได้ว่าเราสามารถกำหนดมาตรฐานได้ทุกองค์ประกอบของระบบ นั่นคือ มาตรฐานด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตที่ผู้บริหารและครูจะต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

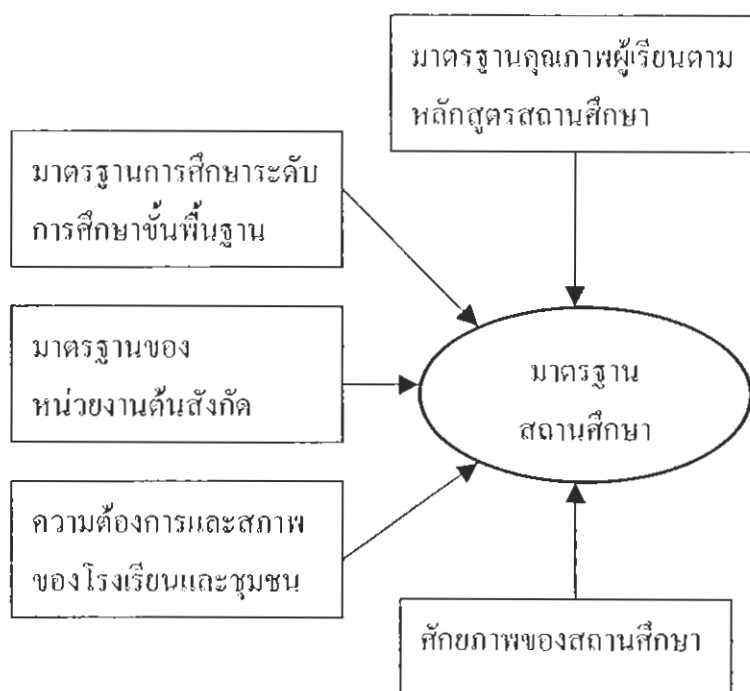
มาตรฐานด้านปัจจัยจะเกี่ยวข้องกับบุคลากรและงบประมาณทั้งในด้านความเพียงพอและคุณภาพ รวมทั้งการจัดการด้วย ส่วนมาตรฐานด้านกระบวนการ จะประกอบด้วยการบริหารและการจัดการเรียน การสอน สำหรับมาตรฐานด้านผลผลิตจะมุ่งเน้นที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในส่วนของการกำหนดมาตรฐานในระดับสถานศึกษานั้น ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานที่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อกำหนดมาตรฐานเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์ไว้แปรผลและตัดสินใจ การผ่านมาตรฐานหรือบอกว่า มีมาตรฐานในระดับคุณภาพใด

มาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องตอบตนเองให้ได้ว่า บรรดากิจกรรมที่ตนเองจัดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนนั้น มีกิจกรรมใดบ้างที่จะทำให้ตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบรรลุผล มีตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบ้างที่ยังไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่จะมาช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น

มาตรฐานการศึกษาเป็นกุญแจที่สำคัญและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ถ้ามาตรฐานการศึกษาดำ คุณภาพผู้เรียนต่ำ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานภาพของครูและผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ตามไปด้วย

ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์มาจากมาตรฐานการศึกษาจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานสาระการเรียนรู้ ความหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาจะทำการพัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่เป็นของตนเองก็ได้ โดยมุ่งเน้นให้มาตรฐานของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน และศักยภาพของโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 ก : 15.

องค์ประกอบของมาตรฐาน

1. มาตรฐาน เป็นสภาพที่พึงประสงค์ ที่ระบุถึงสภาพปัจจัย วิธีดำเนินงาน หรือสภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

2. ตัวบ่งชี้ เป็นตัวแปรที่บอกสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน

3. ระดับคุณภาพ เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาและตัดสินคุณภาพของแต่ละตัวบ่งชี้โดยทั่วไป จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะบ่งบอกถึงผลที่น่าพอใจแตกต่างกันดังนี้

ระดับที่ 3 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นสูง

ระดับที่ 2 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูง

ระดับที่ 1 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษามีมาตรฐานระดับสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ความสำเร็จของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น บุคลากรในสถานศึกษาควรตั้งคำถามตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. สถานภาพของสถานศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง
2. เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีอะไรบ้าง
3. วิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มีอะไรบ้าง
4. อะไรเป็นตัวบ่งชี้ว่าสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติ(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545ก : 16)

1. การเตรียมการ

การเตรียมการของสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น มีกิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการดังนี้

1.1 การสร้างความเข้าใจ

ก่อนดำเนินการในเรื่องนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกฝ่าย โดยเฉพาะต้องให้เข้าใจว่า แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาคืออะไร ใครจะได้รับประโยชน์จากแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาบ้างเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติตามภารกิจจนบรรลุความคาดหวัง (วิสัยทัศน์) ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กลุ่มบุคคลที่ควรทำความเข้าใจควรเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยเฉพาะ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา สถานประกอบการหรือหน่วยงานที่จะรับผู้เรียนที่จบการศึกษาเข้าทำงาน สถานศึกษาที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อ องค์กรท้องถิ่น และบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน

การสร้างความเข้าใจสามารถดำเนินการได้ในหลายลักษณะดังนี้

1. ประชุมสมาชิกทั้งหมดทำความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็น
2. ประชุมกลุ่มเป้าหมายย่อย ๆ แต่ละกลุ่มแล้วนำความคิดเห็นของทุกกลุ่มมา

สังเคราะห์

3. แจกเอกสารชี้แจง

4. ชี้แจงผ่านผู้เรียนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง

5. ออกพบปะกับบุคคลกลุ่มเป้าหมายตามโอกาสอันควร เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ

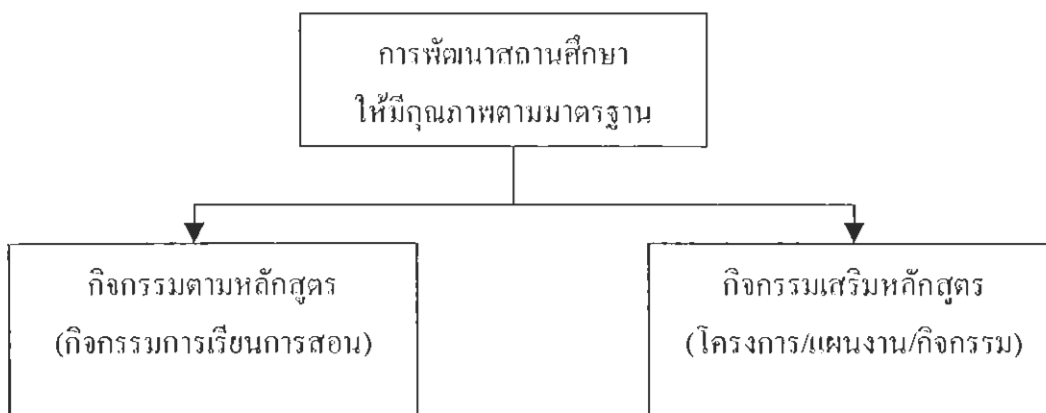
1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเป้าหมายได้อาสาเข้ามาดำเนินการ แต่เนื่องจากผู้อาสาสมัครเหล่านี้อาจไม่มีความสามารถเฉพาะในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงควรเลือกตัวแทนจากกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้ครบทุกกลุ่มหรือให้มากกว่ากลุ่มที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เข้ามาอีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาควรพิจารณาจำนวนของคณะกรรมการอยู่บนพื้นฐานด้านขนาดของสถานศึกษา และประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้เพื่อให้สามารถจัดแผนได้อย่างราบรื่น คณะทำงานควรเป็น **ผู้ที่มีทักษะ** ในด้านการจัดการเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ทำงานได้ประสบผลสำเร็จ และเป็นตัวแทนหลักของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

2. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินสร้างระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จปัจจัยหลักประการหนึ่งก็คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีขั้นตอนที่ครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษามี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาสภาพภาพของสถานศึกษา การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา **และการกำหนดยุทธศาสตร์** ของการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 17)

จะเห็นได้ว่าหลังจากสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือความคาดหวังแล้ว จึงร่วมกันกำหนด สิ่งที่โรงเรียนต้องกระทำเพื่อให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์/ความคาดหวังที่ร่วมกันตั้งไว้ ซึ่งได้แก่ ภารกิจ/พันธกิจของโรงเรียนนั่นเอง ทั้งนี้ในแต่ละภารกิจนั้นจำเป็นต้องมีเป้าหมายปลายทางในการพัฒนา และมีการกำหนดเทคนิค/วิธีการที่จะทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของสถานศึกษานั้นเอง หลังจากนั้นสถานศึกษาจะต้องกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานของสถานศึกษาหรือเป้าหมายในแต่ละภารกิจ โดยสถานศึกษาสามารถดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาได้ใน 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามปกติและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ แผนงาน/โครงการ/หรือกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มขึ้นมา นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ ดังภาพประกอบ 3

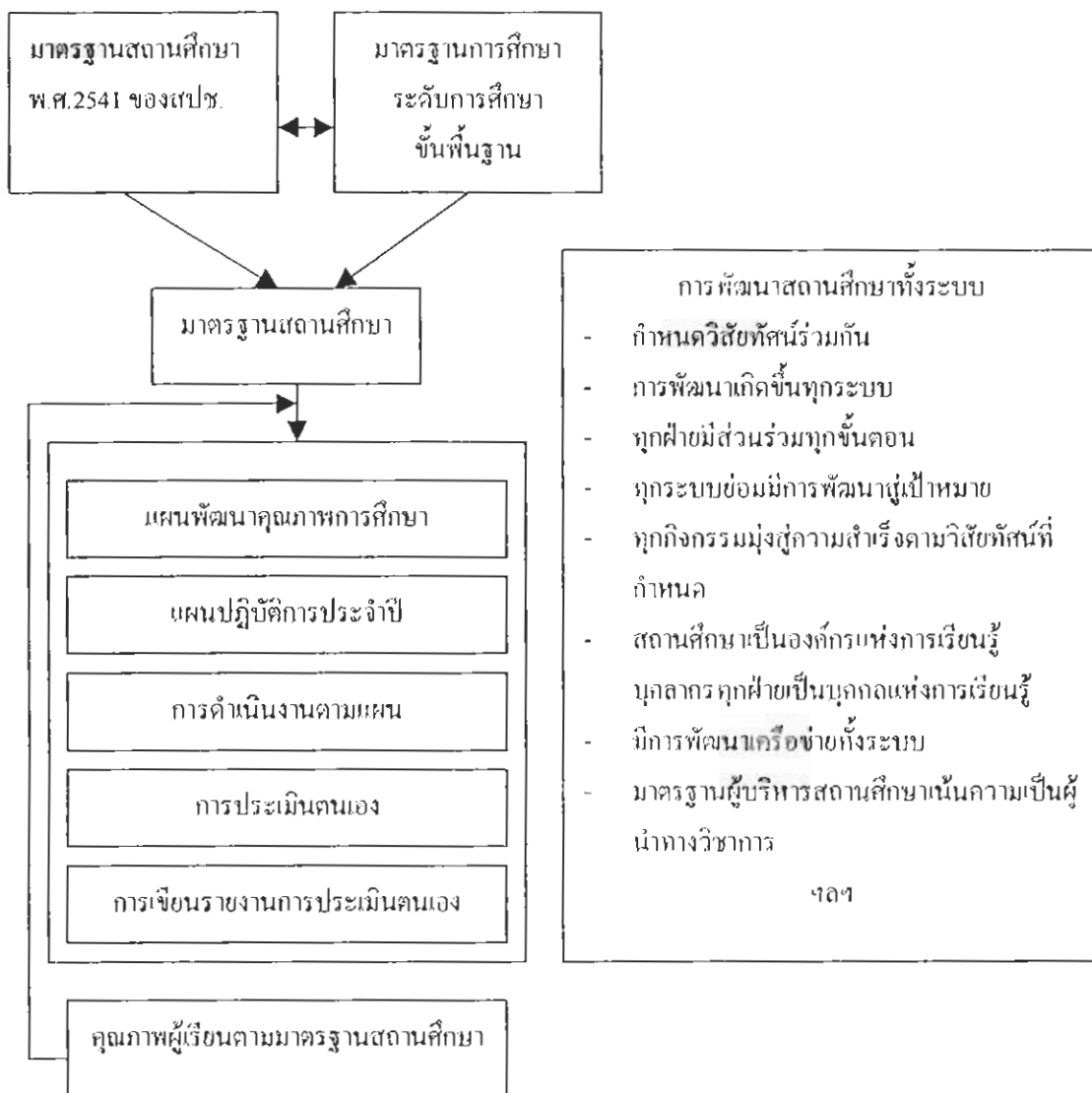

ภาพประกอบ 3 การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 29.

การกำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในแต่ละการ**กิจนั้น** สถานศึกษาต้องคำนึงถึง ความสำคัญหรือความจำเป็นเร่งด่วน รวมทั้งพิจารณาว่าสามารถตอบสนองวิสัยทัศน์หรือภารกิจ/ พันธกิจได้หรือไม่ สถานศึกษาต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมอาจ กำหนดเป็นแผนระยะสั้นหรือต่อเนื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถตอบสนองเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้ดีหรือไม่เพียงไรที่สำคัญควรให้ครอบคลุม วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและจุดเน้นของ สถานศึกษาที่กำหนดไว้ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเหล่านี้ไม่ควรกำหนดให้มากเกินไปจน ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงในแต่ละปี แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเดียว ถ้าสามารถตอบสนองได้ หลาย ๆ ภารกิจหรือเป้าหมาย ก็จะเป็นการดีและที่สำคัญสถานศึกษาควรคำนึงถึงศักยภาพของ ตนเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากรในสถานศึกษา ทรัพยากร งบประมาณ และสภาพทั่วไปของ สถานศึกษา กล่าวโดยสรุปการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับการนำ มาตรฐานสู่สถานศึกษาและห้องเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย จะต้องมีส่วนร่วมกันในการวางแผนกำหนด**วิสัยทัศน์** เป้าหมาย ภารกิจ ยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาร่วมกันให้ได้มา ซึ่งแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีความชัดเจนซึ่งสามารถสรุปได้

ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 31.

3. นำไปสู่การปฏิบัติ

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการปฏิบัติตามแผนและการประเมินแผน ทั้งนี้สถานศึกษาควรมีการกำหนดแนวทางในการนำแผนสู่การปฏิบัติให้ชัดเจนดังนี้

3.1 ความตระหนักต่อหน้าที่ในการปฏิบัติตามแผน ถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาได้รับทราบถึงการจัดทำแผนและร่วมกันขบถ่าง

แผนตลอดจนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์รายละเอียดของแผนแล้วก็ตาม สถานศึกษาก็ควรย้ำเตือนถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งควรนำร่างแผนฉบับที่จะใช้จริงให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2 แต่งตั้งและมอบหมายความรับผิดชอบ นอกจากสถานศึกษาจะมีคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่กำหนดแนวทาง กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และ ทบทวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาก็ควรมีการมอบหมายหรือส่งมอบแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติจะได้รับทราบหน้าที่และขอบข่ายของภารกิจของตนที่ระบุไว้ในแผนอย่างเป็นทางการ

3.3 การศึกษารายละเอียดของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา จะต้องทำความเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สถานศึกษาจะดำเนินการในแต่ละปีตามที่ได้วางแผนไว้ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะดำเนินการอย่างไร ภารกิจต่าง ๆ ที่ระบุอยู่ในแผนจะสำเร็จ ดูแล้วได้ตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ รวมทั้งการที่จะประเมินและเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานในแต่ละระยะด้วย

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่คิดไว้ ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคน/ทุกฝ่ายปฏิบัติงานอย่างมีความสุข โดย

4.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

4.2 ดูแล กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของบุคลากรทุกคน/ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานก็คือ ในระหว่างที่มีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้นั้น อาจไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น แผนที่กำหนดไว้ไม่รัดกุม ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนก็จะไม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานหรือบางครั้งบุคลากรดังกล่าวไม่ทราบบทบาทของตน ขาดความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด นอกจากนี้ถ้าจะมีการกีดกันเข้ามาแทรกแซงระหว่างการปฏิบัติงานจนทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นต้น ฉะนั้น การดำเนินงานตามแผนพัฒนา

คุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนเป็นปกติวิสัย มิใช่การปรับปรุง พัฒนาเฉพาะช่วงที่มีการตรวจเยี่ยมเท่านั้น

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษาดำเนินงานไประยะหนึ่งแล้ว มีความจำเป็นต้องมีการตรวจสอบทบทวนคุณภาพ เพื่อนำผลที่ได้มาพิจารณา ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษา การตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษาดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

5.1 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษากายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา หลังจากดำเนินการแล้วควรนำผลมาใช้ปรับปรุงในส่วนที่เป็นจุดด้อย ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ก็ตาม

5.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษากายจากหน่วยงานต้นสังกัด เป็นการตรวจสอบโดยคณะกรรมการจากภายนอกที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการตรวจสอบแล้วจะต้องจัดทำรายงานให้สถานศึกษาทราบเพื่อนำผลมาปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

เนื่องจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษากายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวทางการประเมินตนเองของสถานศึกษามีขั้นตอนของการดำเนินงานที่สำคัญ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

6. การประเมินคุณภาพ

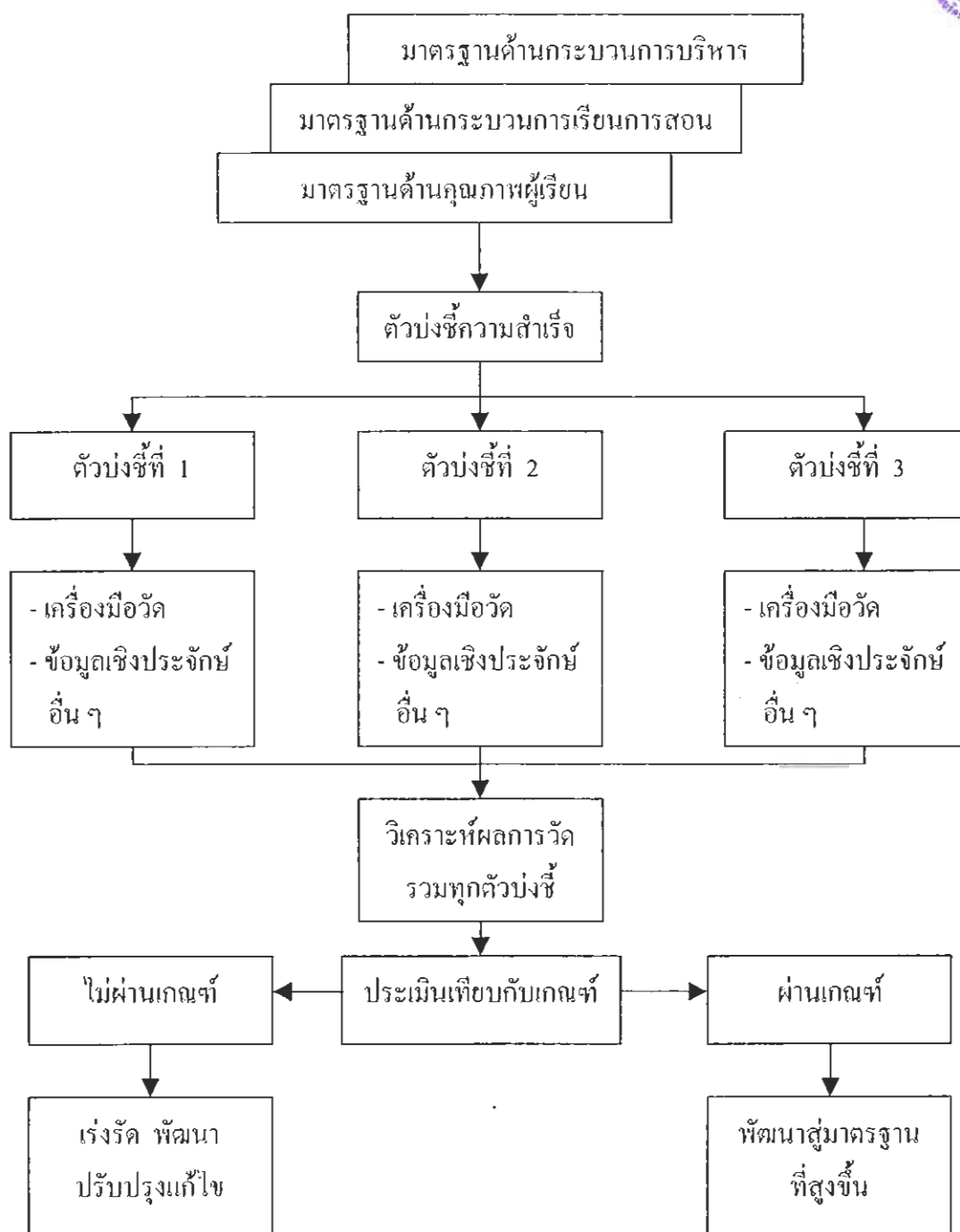
เมื่อสถานศึกษาดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาดังแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา การจัดแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา และทำการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้วจึงมี ความจำเป็นต้องได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการประเมินคุณภาพการศึกษานั้นดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 38)

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในทุกระดับช่วงชั้นของสถานศึกษา

โดยมุ่งเน้นให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิด วิเคราะห์และเขียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐานในขณะเดียวกัน หน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกระดับชั้น ป.3 ป.6 และ ม.3 ของทุกสถานศึกษา เพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลางและระดับคุณภาพ สถานศึกษา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ที่ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้ ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดได้รับการประเมินผล สัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐานและให้นำหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้อง ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุก มาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินคุณภาพการศึกษา ดังแผนภูมิภาพขั้นตอนของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน ของสถานศึกษา ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา

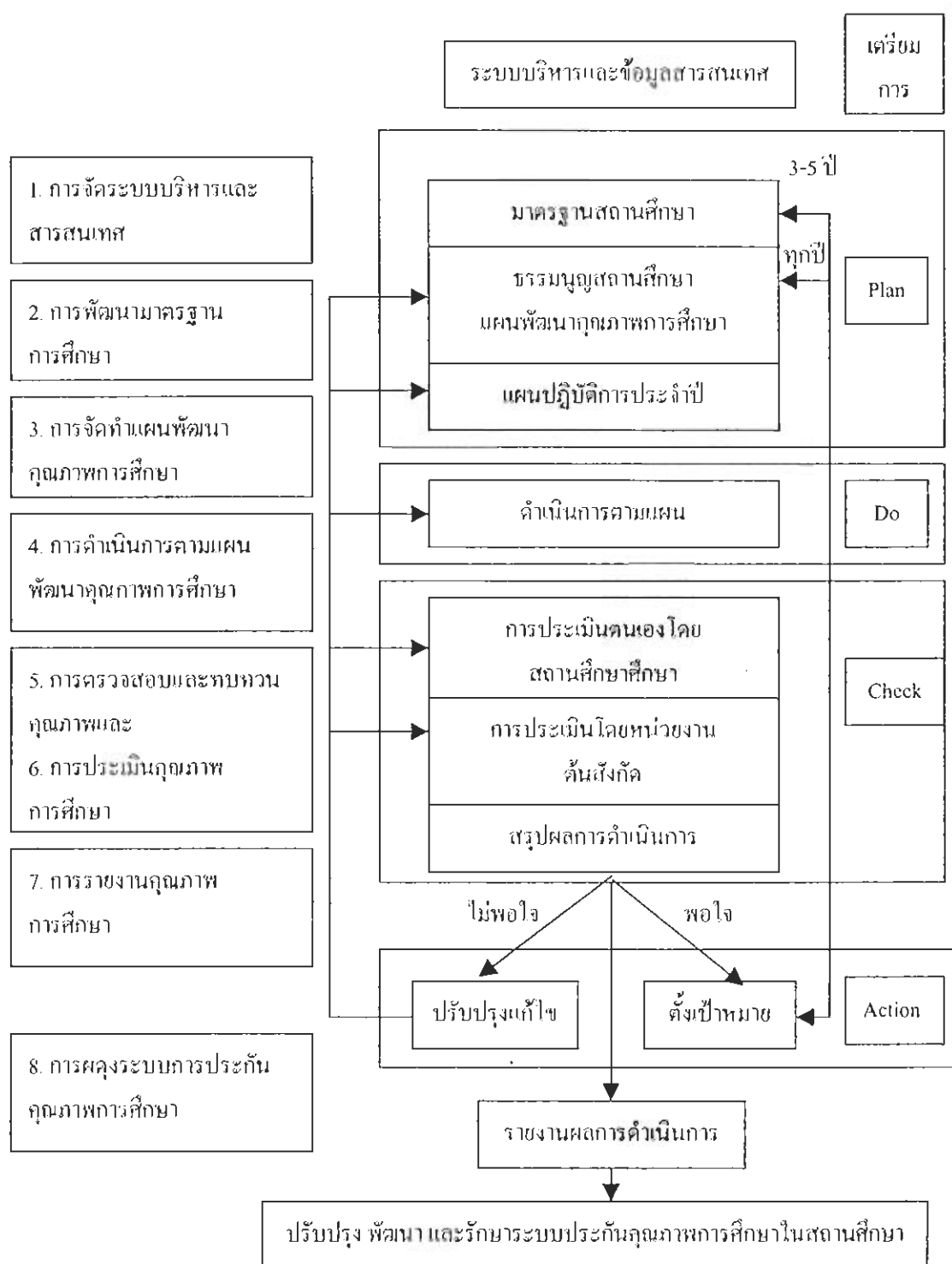
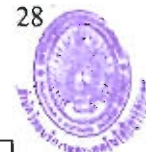
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษานับเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เราเรียกเอกสารนี้ว่า รายงานประจำปีหรือรายงานการประเมินตนเอง เอกสารรายงานดังกล่าวจะช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครองผู้เรียนจะได้ทราบถึงผลการจัดการศึกษา และระดับคุณภาพของสถานศึกษาแห่งนั้น ด้วยเหตุที่เป็นเอกสารสำคัญ จึงได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ว่า สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาแล้วนั้น สถานศึกษาจะต้องทำการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงของก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ 2. ทำการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3. นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ซึ่งจากขั้นตอนของการดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยใช้วงจร PDCA มาใช้ในการดำเนินการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุงและพัฒนา (Action) สามารถนำเสนอ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545ก : 44.

2.4 ระบบการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

2.4.1 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งจัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง พ.ศ. 2543 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเป็นองค์กรมหาชน เพราะเป็นกิจการบริหารสาธารณะและมีหน้าที่ 6 ประการคือ (ธีระ รุญเจริญ, 2546 : 162)

1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายนอก
2. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมิน
3. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก
4. กำกับดูแล กำหนดมาตรฐาน และให้การรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก
5. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมและสนับสนุนให้องค์กรมหาชน องค์กรวิชาชีพ หรือวิชาการเข้ามามีส่วนร่วม
6. จัดการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.4.2 ความหมายของการประเมินภายนอก

การประเมินภายนอก หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งกระทำโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดีขึ้น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2543 : 4)

2.4.3 หลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

1. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิดหรือการให้โทษ
2. ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
3. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษา กับจุดมุ่งหมายและหลักการ ศึกษาของชาติโดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ
4. มุ่งส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับและควบคุม
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ และพัฒนาการจัดการศึกษาจาก

ทุกฝ่าย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2543 : 5)

2.4.4 วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบ ยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สมศ. กำหนด และสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพภายใน
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา เงื่อนไข ของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา
3. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.4.5 แนวการดำเนินการทั่วไป

1. ประเมินสถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด รวมทั้งโรงเรียนนานาชาติ
2. ใช้ผู้ประเมินภายนอก ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือหน่วยงานที่มีคุณสมบัติประเมิน ภายนอกและสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รับรอง

2.4.6 ขั้นตอนการประเมินภายนอก มีขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา
2. ขั้นตอนระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา
3. ขั้นตอนหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

2.4.7 เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพในระดับพื้นฐาน เกณฑ์มี 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับ 3 (ดี) หมายความว่า ผลการประเมินได้มาตรฐาน คุณภาพอยู่ในระดับดี
2. ระดับ 2 (พอใช้) หมายความว่า ผลการประเมินได้มาตรฐานคุณภาพระดับผ่านหรือ ได้ผลต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานแต่มีร่องรอยของความพยายาม
3. ระดับ 1 (ควรปรับปรุง) หมายความว่า ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ไม่มีร่องรอยของความพยายาม

มิติที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพ มี 3 ด้าน ได้แก่ (ธีระ รุญเจริญ. 2546 : 171)

1. ความตระหนักถึงความสำคัญ (Awareness) ของการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐาน มีความเข้าใจในสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. ความพยายาม (Attempt) มีร่องรอยความพยายามในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น

3. การบรรลุผลตามเกณฑ์ (Achievement) ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ดังนั้น ในกรณีที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่มีร่องรอยของความพยายามจึงหมายความว่ายังมีหลักฐาน ร่องรอยที่แสดงถึงความพยายามในการปรับปรุง แก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพ

2.4.8 ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนช่วยประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันในกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ถูกต้อง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียน องค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ รวมทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลให้กับคณะผู้ประเมินภายนอกสถานศึกษาได้อีกด้วย

2.4.9 ประโยชน์จากการประเมินคุณภาพภายนอก ประชาชนทุกคน ตั้งแต่เด็กเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหน่วยงานของรัฐ และเอกชน จะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีกระบวนการที่รักษาคุณภาพไว้ และปรับปรุงให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้าง “คน” ที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศชาติ

3. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 ความหมายของราชการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน (2525 : 544) ได้ให้ความหมายของคำว่า ผดุง หมายถึง รักษา คำจุน ระวัง อดหนุน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 ก : 43) ได้นำเสนอว่า เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จนเสร็จสิ้นแล้วนั้น สถานศึกษาจะต้องทำการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ 1. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงของก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ 2. ทำการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษากายในสถานศึกษา 3. นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 ข : 20) ได้สรุป การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปรับปรุง

พัฒนาและรักษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

จากความหมายและการดำเนินการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพ และการรักษาคุณภาพตามกระบวนการหรือแนวดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพตามตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานรายด้านที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนด

การปรับปรุงคุณภาพ หมายถึง การแก้ไขการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ซึ่งได้รับการประเมินตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จากระดับควรปรับปรุงให้เป็นการดำเนินงานที่ดีขึ้นทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพและการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพ

การพัฒนาคุณภาพ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ซึ่งได้รับการประเมินตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ให้ดียิ่งขึ้นกว่าระดับการดำเนินงานในระดับเดิมขึ้นทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพและการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพ

การรักษาคุณภาพ หมายถึง การป้องกัน และสงวนไว้ของการดำเนินการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ซึ่งได้รับการประเมินตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบประเมินผลแผนพัฒนาคุณภาพและการปรับปรุงแผนพัฒนาคุณภาพ

3.2 มาตรฐานและตัวบ่งชี้กับการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ในการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาภายใต้กรอบการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนา และรักษามาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) กำหนดไว้ใน การประกันคุณภาพการศึกษาโดยคณะกรรมการได้อนุมัติในหลักการเมื่อเดือนมกราคม 2543 ให้มีมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรก 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดย

แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหาร มีดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546ข : 91)

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับอาชีวศึกษา)
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากร ธรรมชาติ

อย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี-ข้อเสีย ความถูกต้อง-ผิดกันหาคำตอบ หรือวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม

เหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)
2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงงาน รักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ชยัน อดทน ละเอียดยึดรอบคอบในการทำงาน ใฝ่พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุขและภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)
4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ กรบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา/แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา มแผนการดำเนินงานของสถานศึกษาและตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน

4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างค่อเนื่อง

6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน

7. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน

8. มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา

2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษาจัดให้มีกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยนำผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสนองความต้องการของผู้เรียน

2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้จักศึกษาหาความรู้
แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน
การสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน

6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน
ทั้งในด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอน
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาใช้
พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและครูมีเพียงพอ
ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอน
ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและ
และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษานับว่ายังเป็นเรื่องใหม่จึงมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ไม่มากนักส่วนมากจะเป็นการวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับ
สถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ทำการประเมินมาตรฐาน
โรงเรียน ตามกรอบมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติใน
ปีการศึกษา 2541 พบว่า มีผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียนอยู่ในระดับที่พึงประสงค์ตาม
มาตรฐานเพียงร้อยละ 50.71, 54.90 และ 51.71 ตามลำดับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้สำรวจความพร้อมด้านการ
ประเมิน ภายในของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าจากสถานศึกษา 65 แห่ง มีสถานศึกษามากกว่า
ครึ่งหนึ่ง มิได้มีการประเมินผลภายใน ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาและสถานศึกษาไม่ได้ใช้การประเมินผลภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ
เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา

สยาม สุ่มงาม (2541) ทำการศึกษากระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการ
แก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดอุทัยธานี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงาน
การประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีดำเนินการโดยใช้กรอบ ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษากำหนด 3 ขั้นตอน คือ 1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2. การ

ตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน และ 3. การประเมินคุณภาพโรงเรียนเพื่อให้ใบรับรองมาตรฐานการศึกษาในการควบคุมคุณภาพการศึกษามีการปรับขยายเกณฑ์ให้เหมาะสมด้วยการทำประชาพิจารณ์และจัดอบรมบุคลากรให้มีความพร้อมสำหรับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับโครงการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะบุคคลยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน และผลการวิจัยครั้งนี้ยังไม่ปรากฏผลการดำเนินการที่เด่นชัดเนื่องจากขาดงบประมาณและอยู่ระหว่างการดำเนินการ

วาทีณี วีระตระกูล (2543) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบาย การประกันคุณภาพการศึกษาของจังหวัด อำเภอกอ และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติโดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด (สพจ.) 76 แห่ง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ (สพอ.) 228 แห่ง และโรงเรียน 684 โรงเรียน โดยมีผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้ 1. ด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ พบว่า สพจ. และสพอ. ส่วนใหญ่นำนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาสู่การปฏิบัติโดยการจัดอบรม สัมมนา จัดทำ เอกสาร และการชี้แจงผ่านการประชุมผู้บริหารโรงเรียน 2. ด้านกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา พบว่า สพจ. สพอ. และโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการดังนี้คือ 1. แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแผนพัฒนา 2. กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับจังหวัด อำเภอ 3. มีการจัดทำระบบ ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียน 4. กำหนดนโยบายพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 5. กำหนด จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา 3. ด้านการประเมินคุณภาพนักเรียน พบว่า ระดับชั้นที่มีการประเมินจากระดับจังหวัดและอำเภอมากที่สุดได้แก่ ป. 2 และ ป. 6 ส่วนชั้นที่ได้ รับการประเมินน้อยที่สุด ได้แก่ ป. 1 ส่วนระดับคุณภาพตามพัฒนาการนั้น พบว่า นักเรียนระดับ ก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีการพัฒนาอยู่ในระดับ 3 4. การปฏิรูปครู ผู้สอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ ได้รับการอบรมและพัฒนาคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้ 1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นฝึก การคิดและการปฏิบัติจริง 2. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน 3. การพัฒนาและปรับปรุง การเรียนการสอน 4. การจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม 5. การ จัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนทำงานร่วมกัน โดยมุ่งเน้นกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น 5. หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากที่สุด คือ บุคคลในชุมชน ส่วนหน่วยงานที่เข้ามามี ส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ เทศบาลตำบล 6. การจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีธรรมเนียม โรงเรียนหรือมีแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาเป็นแผนแม่บทในการดำเนินการ

7. การสรุปผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน พบว่า สปอ. และสปอ. ส่วนใหญ่จะมีการนำเสนอผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนในลักษณะของการรายงาน รองลงมาคือ รายงานผลด้วยคอมพิวเตอร์ 8. การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า โครงการเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการมากที่สุด คือ การปรับปรุงห้องเรียนและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โครงการเกี่ยวกับด้านการพัฒนาหลักสูตรที่ดำเนินการมากที่สุดคือ การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โครงการเกี่ยวกับด้านการปฏิรูป การเรียนรู้ที่ดำเนินการมากที่สุด คือ โรงเรียนต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ โครงการเกี่ยวกับด้านการวัดและประเมินผลที่ดำเนินการมากที่สุด คือ การศึกษาดูงาน การจัดทำแฟ้มสะสมงานและการประเมินตามสภาพที่แท้จริง โครงการเกี่ยวกับด้านการนิเทศและติดตามผลที่ดำเนินการมากที่สุด คือ การนิเทศที่สัมพันธ์และต่อเนื่อง ทุกระดับ โครงการเกี่ยวกับการประเมินเพื่อปรับปรุงที่ดำเนินการมากที่สุด คือ การให้บุคลากรในโรงเรียนทำการประเมินตนเอง และนำผลไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียน

จิเรก ทวยมีฤทธิ์ (2543) ทำการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชน และศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของครูโรงเรียนเอกชนทั้ง 7 มาตรฐาน มีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยคือด้านกิจการนักเรียน มีปัญหาในระดับปานกลาง 6 มาตรฐาน คือ ด้านบุคลากร ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน การจัดการบริหาร สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนและหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 4 ขั้น ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญ ระดับประถมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมาสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ขั้นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาโรงเรียน มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรกดังนี้ การเขียนธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาโรงเรียน แนวปฏิบัติในการจัดทำ และการวิเคราะห์มาตรฐาน

2.2 ขั้นการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน/แผนพัฒนาโรงเรียน มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรกดังนี้ การปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ครูมีภาระงานมากไม่ค่อยมีเวลา และงบประมาณไม่เพียงพอ

2.3 ขั้นการติดตาม ตรวจสอบ และปรับปรุง มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรกดังนี้ ไม่ได้ประเมินผลการดำเนินงาน ความพร้อมของบุคลากรและการเก็บหลักฐาน

2.4 ขั้นการประเมินตนเองและรายงานผล มีปัญหาโดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ระดับแรกดังนี้ การเขียนรายงานการประเมินตนเอง การรวบรวมงานแต่ละฝ่ายให้เป็นงานเดียวกัน และการวางแผนการประเมินที่ต่อเนื่อง

เขาวภา รัตนบัลลังค์ (2543) ทำการศึกษาผลการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนโดยใช้ชุดฝึกปฏิบัติการและคู่มือนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินมาตรฐานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนหลังการพัฒนาโรงเรียนตามแนวทางของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองสิงห์บุรี โดยเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการพัฒนา

วรพจน์ ลังกาพินธ์ (2544) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียน เพื่อเข้าสู่มาตรฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนเพื่อเข้าสู่มาตรฐานการศึกษากำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน และการพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียน และครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ ยกเว้นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ปัญหาการดำเนินงานในระดับมาก คือ การประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง ส่วนปัญหาอื่น ๆ อยู่ในระดับน้อยสำหรับความต้องการของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. ด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ต้องการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในธรรมนูญโรงเรียน พัฒนานักเรียนให้มีความรู้พื้นฐาน วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการใช้ภาษาและความสามารถทางคณิตศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ได้รับการพัฒนาวิชาชีพครู ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ถูกต้องและชัดเจน

3. ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียน มีความต้องการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน การวางแผนยุทธศาสตร์หรือธรรมนูญโรงเรียนที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

4. ด้านการพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษา มีความต้องการเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนการนิเทศ แผนการนิเทศภายในโรงเรียนที่เกิดจากความต้องการในการนิเทศของครูผู้สอนอย่างแท้จริง การนิเทศ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

รังสรรค์ มณีเล็ก (2541) ได้ทำการวิจัยเพื่อหารูปแบบการประเมินตนเองของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยการนำรูปแบบการประเมินตนเองที่คณะทำงานในแต่ละเขตการศึกษาและส่วนกลางร่วมกันพัฒนาขึ้น ซึ่งทำการวิจัยกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 105 โรงเรียน ใน 12 เขตการศึกษาทั่วประเทศ พบว่า 1. โรงเรียนทุกโรงเรียนมีรูปแบบการประเมินตนเองที่ชัดเจนและเป็นระบบตามบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่การศึกษา 2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้รูปแบบและแนวทางในกระบวนการพัฒนาระบบประเมินตนเองให้แก่สถานศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพบริบทที่แตกต่างกัน โดยมีรูปแบบหลักดังนี้

1. การเตรียมการประเมินตนเอง
 - 1.1 การสร้างความตระหนัก
 - 1.2 การกำหนดตัวผู้ประเมิน
 - 1.3 การกำหนดกรอบการประเมิน
 - 1.4 การกำหนดปฏิทินการประเมิน
2. การดำเนินการประเมินตนเอง
 - 2.1 การสร้างเครื่องมือ
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การตรวจสอบผลการประเมิน
3. การสรุปรายงานผลการประเมิน
4. การนำผลการประเมินไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ดำเนินการประเมินมาตรฐานโรงเรียน และประเมินสภาพการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากโรงเรียนในสังกัดทั่วประเทศ พบว่า โรงเรียนร้อยละ 66.7 เริ่มมีการดำเนินการตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษากำหนด

กรมวิชาการ (2544) ได้ดำเนินการศึกษาและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ศึกษารูปแบบ/วิธีการดำเนินงานของสถานศึกษาตามระบบ 3. ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยทำการทดลองศึกษากับโรงเรียนในสังกัดต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 3, 5, 7, 9 และ 11 จำนวนทั้งสิ้น 21 แห่ง ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ผลการดำเนินงานของโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ 42.85) โดยโรงเรียนเหล่านี้มีบุคลากรที่มีเจตคติและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในเป็นอย่างดี แต่การทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียนยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควรและบุคลากรทุกคนยังไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร รองลงมาคือ ระดับดี (คิดเป็นร้อยละ 33.33) โดยโรงเรียนเหล่านี้มีบุคลากรที่มีเจตคติและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นอย่างดี การทำงานของบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นทีมและเป็นระบบและมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและกระบวนการใน แผนพัฒนาคุณภาพประจำปี รายงานผลสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

นอกจากนี้ยังได้รูปแบบการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้ 1. การสร้างความตระหนัก 2. การปรับแต่งวิสัยทัศน์ 3. การจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา 4. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา 5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6. การจัดระบบการบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา 7. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ 8. การประเมินคุณภาพและมาตรฐานระดับชาติ 9. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 10. การผลุงระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมให้การดำเนินการของโรงเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ การกระตุ้นการดำเนินการและติดตาม กำกับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปัจจัยและทรัพยากรในการดำเนินการ อันได้แก่ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งเวลาในการดำเนินการ เป็นต้น

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

มิลเลอร์ (Miller, 1981) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู โดยโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูใหญ่และครูในโรงเรียนของรัฐในเมืองซานฟรานซิสโก ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่และครูจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติงานของครู ไม่เห็นความสำคัญของครู การปฏิบัติงานของครู ไม่ทราบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานจะช่วยให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูได้อย่างไร โดยครูส่วนใหญ่ทำการประเมินผลในลักษณะที่เป็นตามระเบียบที่กำหนดไว้ หรือประเมินผลไปตามหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างยังมีความเห็นว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูก่อให้เกิดผลเสียต่อ

โรงเรียนมากกว่าผลดี

โบว์แมน และบราวน์ (Bowman and Brown. 1994) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพ การศึกษาระดับอาชีวศึกษา พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา อยู่บนพื้นฐานของนโยบาย และมาตรฐานทุกด้านของสถาบัน ทั้งนโยบายและมาตรฐานถูกนำไป ใช้โดยคนในสถาบัน เพื่อทำให้เกิดการศึกษาด้วยตนเองบนพันธกิจของโรงเรียน และมีคณะ ผู้ตรวจสอบที่เป็นอิสระสำหรับการตรวจสอบ ผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับ อาชีวศึกษา โดยกรมอาชีวศึกษาที่นำเสนอประกอบด้วย 1. มาตรฐานความชำนาญด้านอาชีพ 2. ความชำนาญในการตรวจสอบ การรับรอง และ 3. การได้การฝึกอบรมตามหน้าที่การงาน ซึ่งคาดว่าจะอย่างต่ำภายใน 2 ปี จะเปลี่ยนจากการรับรองระบบเดิมเป็นระบบใหม่ได้ครบถ้วนตาม เป้าหมายในเดือน ธันวาคม 1994

บอร์คฟุต (Boardfoot. 1994) ศึกษาการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา และ การควบคุมคุณภาพภายใน เยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย เปรียบเทียบกัน ให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติที่สำคัญนานาประการ และปัจจัยทางสังคมที่ทำให้เกิดความผันแปร ใน เยอรมันได้พิจารณาความผันแปรจากจังหวัดหนึ่งกับอีกจังหวัดหนึ่ง และการตรวจสอบการ ประกันและการควบคุมคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ความรับผิดชอบของครูซึ่งใหญ่มากและ ถือเป็นข้อปฏิบัติตามกฎหมาย ในสวีเดน ให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพโดยการพัฒนาให้ ครูมีความชำนาญ โดยมีการตรวจ ประเมินหลังจากนั้นให้ถือเป็นข้อปฏิบัติต่อไปในฝรั่งเศส ใช้การตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกและควบคุมโดยศูนย์กลางการศึกษาในนิวซีแลนด์ ใช้การ ตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกเป็นหลัก กรอบงานใหม่ในการประกันคุณภาพถูกนำมาใช้แทน ที่ระบบการตรวจสอบแบบเดิม โดยการผ่านการตรวจ ประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษา ของออสเตรเลีย ทุกแห่งมีระบบเป็นของตนเอง และรูปแบบการควบคุมและการประกันคุณภาพ มุ่งไปที่โรงเรียนมัธยมศึกษา และการศึกษาในระดับที่สูงกว่า

ทิกแลนด์ (Teigland. 1993) วิจัยเรื่อง ศึกษาความเชื่อมั่นการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร เปรียบเทียบระหว่างการดูแลอำนวยการคณะบุคลากรกับครูผู้สอนในชั้นเรียนของโรงเรียนในรัฐ ไอโอวา (A study of The Beliefs for Total Quality Management Comparing Superintendents, Board Members, and Classroom Teachers in Iowa Schools) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน ความเชื่อของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่อง TQM พบว่า มีข้อความที่เป็น ความเชื่อที่ได้จากการประเมินและเปรียบเทียบความเชื่อของนักการศึกษาเกี่ยวกับหลักการบริหาร 14 ข้อ ของเดมมิ่ง ที่นำไปประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาได้ หลักการบริหารของเดมมิ่ง ที่นำไป ประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาได้ หลักการบริหารของเดมมิ่ง ที่พบว่ามีนำไปใช้ในทางการศึกษา ได้แก่

1. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
2. การใช้การกำหนดเป้าหมายและคำขวัญ
3. การใช้การทดลองและระดับผลการเรียน
4. การใช้ผลการประเมินทางสถิติ
5. การประเมินบุคลากรโดยใช้ระบบคุณธรรม

ริกส์บาย (Rigsby, 1994) วิจัยเรื่อง การบริหารแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การและวัฒนธรรมของรูปแบบโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบ TQM ให้กับโรงเรียนประถมศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจและเอกสารเกี่ยวกับประเด็นด้านวัฒนธรรม 12 ประการ คือ 1. ความผูกพันทางสัญลักษณ์ต่อวัฒนธรรมคุณภาพ 2. การตัดสินใจ 3. องค์การของครูและนักเรียน 4. การคิดเชิงระบบ 5. จุดเน้นในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ 6. การศึกษาผู้ใหญ่ 7. การทำงานเป็นทีม 8. การใช้เทคโนโลยี 9. การใช้ประโยชน์จากกระบวนการและเครื่องมือคุณภาพ 10. การฝึกสอน 11. บรรยากาศ และ 12. ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและเครื่องมือคุณภาพ รูปแบบคุณภาพที่ใช้คือ ระบบพลังงานองค์กรระดับชาติ (The Organizational Energy System (ODES)) ผลการวิจัยพบว่า การมีพันธะผูกพันอย่างเหนียวแน่น (Strong commitment) จะสนับสนุนให้วัฒนธรรมคุณภาพยังคงมีอยู่ทั้งในระดับอำเภอและโรงเรียน กระบวนการของโรงเรียนจะมีผลอย่างมากต่อการพัฒนา ลักษณะทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่าเชื่อถือมากคือการบริหารแบบร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและการทำงานร่วมกัน (Collaboration) วัฒนธรรมของการทำงานที่ปรากฏอีกอย่างหนึ่งคือ การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เชน (Chen, 1998) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการประเมินภายในสำหรับโปรแกรมทางการศึกษาที่ต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย (An Internal Evaluation Model For University Continuing Education Credit Programs) จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินภายในสำหรับโปรแกรมทางการศึกษา ที่ต่อเนื่องของมหาวิทยาลัย คำถาม 3 คำถาม ก็คือ 1. อะไรคือโปรแกรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการประเมินการศึกษาที่ต่อเนื่อง 2. อะไรคือ ขั้นตอนของการประเมินภายในสำหรับโปรแกรมที่น่าเชื่อถือของการศึกษาต่อเนื่องระดับมหาวิทยาลัย 3. อะไรคือแนวทางของกระบวนการสำหรับโปรแกรมการประเมินการศึกษา ต่อเนื่องระดับมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการประเมินภายใน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การประเมินผลงาน การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินการ ตรวจสอบและเสนอส่วนประกอบพื้นฐานของโปรแกรม 4 ด้าน คือ ด้านการสอน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักสูตรและด้านสภาพแวดล้อม

ด้านการสอนซึ่งถูกประเมินเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของรูปแบบมี 5 ส่วนที่จะถูกตรวจสอบ คือ 1. วิธีสอน (Teaching methods) 2. สื่อและอุปกรณ์ทางการสอน (Instructional materials) 3. การติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (Communication) 4. ระบบการถ่ายทอด (Delivery system) 5. สภาพโดยรวมทั้งหมด (Overall) ซึ่งจะถูกแยกแยะระหว่างผู้สอนกับ เครื่องมือในการสำรวจของเด็กนักเรียน การสำรวจประกอบด้วยการสำรวจประชากร มาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert - scale) และแบบ ประโยคเปิดและปิด (Open - ended items) โดยส่งแบบสอบถามไปที่ผู้สอนและนักเรียนที่เครือข่าย การติดต่อสื่อสารของรัฐไอโอวา (Iowa Communication Network (ICN)) ที่มหาวิทยาลัยไอโอวา ปรากฏว่า ทั้งนักเรียนและผู้สอนมีความ สนใจมากแต่เด็กนักเรียนมีคุณภาพด้านการสื่อสารต่ำกว่า ผู้สอน ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้คำแนะนำที่ดีมากเกี่ยวกับโปรแกรมในด้านต่าง ๆ รูปแบบ การประเมินแบบใหม่ การประเมินแบบสอบถามและคำแนะนำของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการ พัฒนาการศึกษายังต่อเนื่อง และ 5 องค์ประกอบของการสอนจะเป็นหัวใจของการศึกษา ครั้งนี้ ผู้สอนและนักเรียนมีความชื่นชอบต่อระบบการถ่ายทอด (Delivery system) แต่อย่างไร ก็ตาม ก็ยังน้อยกว่า 4 ส่วนประกอบที่เหลือ นักเรียนมีความเข้าใจการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน (Communication) น้อยกว่าผู้สอน ปัจจัยพื้นฐานของนักเรียนไม่ใช่ตัวทำนายที่ดีเกี่ยวกับการ ตอบสนองใน 5 องค์ประกอบของการสอน

ชิปเพนโกรเวอร์ (Shipengrover, 1994) วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของ TQM ต่อการนำ กระบวนการปรับปรุงโรงเรียนไปปฏิบัติของที่ตั้งโรงเรียน (School District) ที่ได้รับรางวัลในรัฐ นิวเจอร์ซีย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อหาสิ่งที่เกิดในกระบวนการพัฒนา โรงเรียนตามหลัก TQM เพื่อศึกษาการรับรู้ในเรื่องวิวัฒนาการและกระบวนการปรับปรุงโรงเรียน ในระยะเวลา 12 ปี ผลการวิจัยแสดงวิวัฒนาการ 4 ระยะและมีองค์ประกอบนำไปสู่ความสำเร็จ 5 องค์ประกอบคือ

1. ความผูกพันของผู้บริหารระดับสูง
2. การพัฒนาบุคลากรแบบประสม
3. การทำให้เกิดพลัง
4. การสนับสนุนในระดับท้องถิ่นและสิ่งอำนวยความสะดวก
5. ความผูกพันระยะยาว

จากการศึกษาโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทำให้เห็นความสำคัญในการประยุกต์ การปฏิบัติด้านคุณภาพในโรงเรียน 6 ประการ คือ

1. การยอมรับบทบาทของนักเรียนที่มีลักษณะหลายบทบาท
2. การมีตัวแทนทำหน้าที่เสนอความต้องการด้านคุณภาพกับเจ้าของกิจการ

3. อุปสรรคในการรับฟังความคิดเห็นกับผู้รับบริการ
4. การเปลี่ยนแปลงรายการบริการ
5. การใช้วิธีการทางสถิติ
6. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการรวบรวมข้อมูล